Saaremaa Ühisgümnaasium

MULGI TALU AJALUGU

Uurimistöö

Koostaja : Mariin Ling 12.c
Juhendaja: Merje Oopkaup

Kuressaare 2010

ANNOTATSIOON

Töö pealkiri MULGI TALU AJALUGU	
Kuu ja aasta: aprill, 2010	Lehekülgede arv: 30

REFERAAT

Käesoleva uurimistöö eesmärgiks on Muhu saarel Kapi külas asuva Mulgi talu ajaloo ülevaate andmine, kogudes kokku arhiivimaterjalid ning taluga seotud meenutused. Kuna Mulgil tegutses 20. sajandi algul külakool, on uurimises ka kooli osa lahatud.

Teema on valitud, kuna tegemist on autori kodutaluga ning varasemad põhjalikumad uuringud, mis ainult Mulgi talu ajalugu puudutaksid, puuduvad.

Uurimismeetoditeks on arhiivimaterjali otsimine ning talu või kooliga seotud inimeste meenutustele põhinev materjal. Kahjuks on alles vaid vähesed inimesed, kes oskaksid rääkida koolist. Meenutustest tuli välja rohkem naljakaid juhtumisi kui faktipõhist kindlust.

Uurimistöö koostamise käigus sain varem kuuldud lugudele kinnitust ning oma esivanematest selgema pildi. Leidus palju uut materjali, näiteks tuli uurimise käigus välja, et Mulgi talus on asunud külapood.

Võtmesõnad: talu, sugulus, muutused, külakool,	

Töö autor: Mariin Ling	allkiri
Kaitsmisele lubatud: Juhendaja: Merje Oopkaup	 allikri

SISUKORD

SISSEJUHATUS **4**

1. TALU TEKE **5**

1.1. Põlvkonnad talus 6

1.2. Talu omanikud 7

1.2.1. Pärijad 7

2. MUUTUSED TALUS LÄBI AEGADE **11**

2.1. Territoriaalsed muutused 11

2.2. Ehituslikud muutused 11

2.2.1. Muudatused väljas 11

2.2.2. Muutused majas sees 12

3. KÜLAKOOL **14**

3.1. Õpetajad 15

3.1.1. Kaarel Peekeri meenutus 15

3.2. Mälestused 15

3.2.1. Vilma Vapper- Mulgi kooli vilistlane 16

3.2.2. Amanda Tuul- Mulgi kooli vilistlase õde 16

3.2.3. Meida Mereäär- Mulgi kooli vilistlase õde/ tütar 17

KOKKUVÕTE **19**

KASUTATUD KIRJANDUS **20**

LISAD **22**

Lisa 1 Kapi- Rinsi kogukonnakohtu protokoll, mille kohaselt Mihhail Palu ostis Mulgi koha 18. November 1876 22

Lisa 2 Mihail Palu testament 23

Lisa 4 Korraldus Mulgi talu Annika Lingu nimele kirjutamiseks 27

Lisa 5 Mulgi maade suurus 28

Lisa 6 Ülevenemaaline ühepäevaste algkoolide loendus 18. Jaanuaril 1911. Aastal NSV Liidu RAKA, t.733, n. 188, s. 117 29

SISSEJUHATUS

Teemaks sai valitud Mulgi talu ajaloo uurimine. Mulgi talu asub Muhu saarel, Kapi külas. Teemaks sai see eelkõige seetõttu, et tegemist on autori kodutaluga. Sooviti rohkem teada saada inimestest, kelle nimed on erinevatest juttudest Mulgi taluga seoses läbi käinud. Lisaks ei ole veel koostatud rahuldavat ülevaadet Mulgi talu ajaloost.

Eesmärgiks on Mulgi taluga seotud inimestele arusaadava ülevaate andmine talu ajaloost, lisaks selgitada erinevate inimeste rolli talus läbi aegade. Vastust soovitakse küsimustele: millal tekkis Mulgi asundus, kuidas oli talu tekkega seotud Palude perekond, miks tegutses Mulgil külakool, mis on talus 150 aasta jooksul muutunud. Olemas on materjal, mis käsitleb eraldi Muhus asuvaid koole ning Kapi küla, kuid puudub süvitsi Mulgi ajalukku vaatav uurimus.

Enne uurimise algust oli juba selge, et arhiivi materjalidest selget ülevaadet ei saa, seega on uurimises suur roll ka Mulgiga seotud olnud inimeste meenutustel. Kahjuks on selliseid inimesi väga vähe elavate kirjas.

Töö sisaldab kolme peatükki, mis peegeldavad kolme erinevat osa talu ajaloost. Teke ja inimesed, pärimine; muutused, mis on toimunud ligi 150 aasta vältel ning külakoolist, mis asus Mulgil.

Uurimistöö koostamisel oli suur abi Ago Rullingo 2003, 2005 aastal valminud uurimusest Kapi küla kohta ning Ülo Rehepappi koostatud Muhu talude ajaloo uuringust

1. TALU TEKE

Õigeusu tulekuga 1872. aastal mõõdeti Kapi mõisa põldudest talurahvale 12 latsikohta, mille suurus oli algselt 6- 9 hektarit (Rullingo, 2003, 2005). Selle tulemusena kujunes Kapi latsiküla. Enamuse latsikohti said põlised oma kogukonna inimesed. Ilmselt olid selleks ajaks kogukonna liikmeteks saanud ka Tõnu ja Küüni koha omanikud. Väljapoolt Kapi- Rinsi mõisa oli kohasaajaid kaks – Kallaste ja Vanamõisa inimesed, kes kumbki said ühe Kapi koha. (Rehepapp, 2009)

Mulgi latsikoht (joon.1) läks Kallaste Paistu Mihkel/Mihail Palu valdusse pisut hiljem.

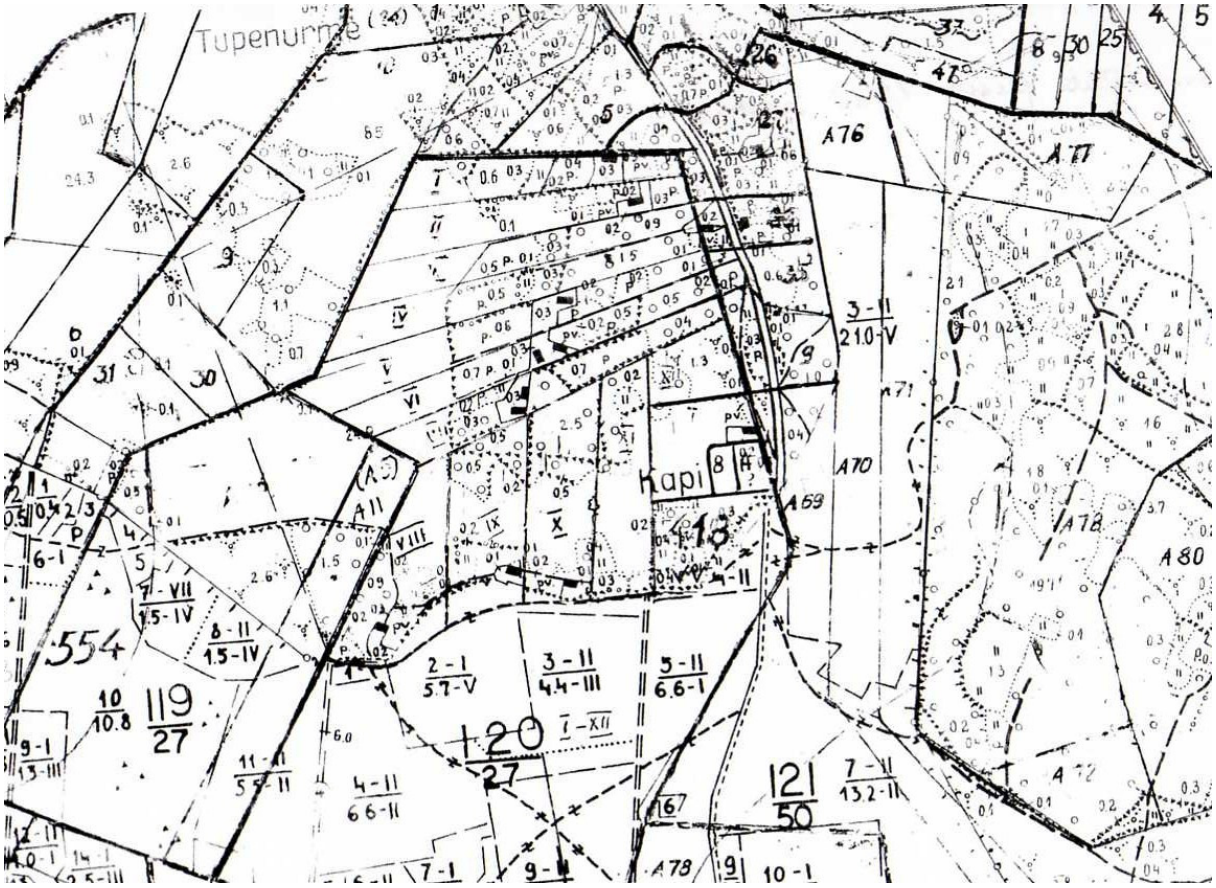

Joonis 1. Mulgi talu asukoht (talu VI)

Järjekorranumbriga 30 märgib 1874. a kogukonnakohtu protokoll kohapaberi saajana: Timofei Suiti asemel tema naine Maria Suiti. Tegemist on pärastise Mulgi latsikohaga, mille algselt omastas Kapi mõisas sulasena töötanud Timofei Suit. Kaks aastat pärast kohapaberi jagamist, omandas Mulgi koha 18. novembril 1876. aastal Tamse valla mees, Kallaste Paistu vahepealne peremees Mihkel/ Mihail Palu (1815–1888) (lisa 1) (Kapi- Rinsi kogukonnakohtu protokoll, 1876). Nimelt asus 1860-

ndatel Paistus oma peremehe õigustesse Mihkli vanema venna Juri poeg Andrus (s.1838) ja Mihkel otsustas oma suure perega talust välja minna. (Rehepapp, 2009)

Kuigi Mulgi koht läks 1876.-ndal aastal Mihkel Palu valdusesse ei loetud teda kogukonna liikmeks. Kapi- Rinsi kogukonna kohtu protokolliraamatus ei ole Palu nime märgitud ei peremeeste, sulaste, vabadike ega maata meeste nimekirjas. Ühel korral, 1884.-ndal aastal on Palusid nimetatud asunikena. Mihkli testamendi (mis oli samuti kantud kohtu protokolliraamatusse) arutamisel kohtus, mainiti, et Palud kuuluvad Tamse kogukonna kohtu liikmeskonda. (Kapi- Rinsi kogukonnakohtu protokolliraamat 1871- 1890)

1.1. Põlvkonnad talus

Paistu Mihklil oli kahe naisega kuus poega, aga pojad esimesest abielust: Feodor ja Mihail olid juba varem kodust välja läinud (Mihkli esimene poeg Andrus suri lapsena). Teisest abielust Kallaste Niidi sulase Juri tütre Marega (Mundi) sündinud kolm poega Georgi, Matvei ja Andrei kasvasid Mulgil üles. Esimeses 20. sajandi koguduse nimekirjas olid nooremad vennad Matvei ja Andrei juba naisemehed. (Rehepapp, 2009)

Mulgile jäi keskmine vend Matvei Palu (1864—1946), kelle esimene naine, Põitse Peele Juri tütar Ekaterina Kolk suri noorelt järglasteta. 1892. aastal võttis Madis teise Ekaterina Kolga – Tika Mihkli tütre, kellega kaks tütart Maria (Mann s. 1893) ning Jekaterina (s. 1895) ja kolm poega sündisid. Vanem poeg Aleksander Palu (1898—1982) jäi Mulgile; Mihail (s.1902) ning luteriusku siirdunud "noor" Madis (s.1905) läksid segastel aegadel Ameerikasse ja jäid sinna. (Rehepapp, 2009)

Aleksander Palul oli Igakülast võetud Mihail Puu tütre Raissaga (Iisaga 1900- 1975) kaks poega, kes mõlemad kodust välja läksid: noor Aleksander (Sass 1924- 2006) ja noorem poeg Ilmar (1927- 1995). (Perekonna kirjad Muhu vallast köide II, 1959)

Pärast Sassi (Aleksander Palu) surma 1982. aastal jäi talu tühjaks. Veidi aja pärast tuli mandrilt Mulgile elama Raissa õde Liina. Pärast Liina surma 1993. aastal jäi talu taaskord tühjaks. Aleksandri (noore Sassi) pojad Mati ja Andi küll käisid Mulgil ning on talus teinud ka ümberehitusi, kuid paikseks ei jäänud kumbki. (Palu, 2010)

Nüüdseks on Mulgile asunud Peele Ilmari noorem tütar Annika (s. 1968) perega. Abikaasa-Laheküla Lepiku Reinu poeg Mihkel Lingu (s. 1969) ja laste Mariini (s. 1990), Elisa (s. 1993) ja Jarmoga (s. 1994). (Ling, 2010)

1.2. Talu omanikud

1.2.1. Pärijad

Esimene omanik, kelle perekonnanimeks Palu, oli Mihkel. Mihkel ostis 1976. aastal koha Timofei Suitilt.

Katkend Mihail Palu testamendist:

I. See wähikene Kappimõisa põllu maatükk no. VI nimetud Mulgi, mis mina Kõrge Kroonu käest selgeste wäljamaksetud raha 81 Rubla 30 Kop. eest olen päris omaduseks ostnud, kõige selle maatüki peal seisvate hoonetega 200 Rubla hinna olla arvan, pärib pärast minu surma minu teine abielunaene Maria Pallo, sündinud Mundi, kes oli 24 aastad minu kõrvas hoolas ja murelik abikaasa olnud.

II. Pärast minu naese Maria surma, pärib minu neljas poeg Matvei Pallo "teisest abielust" punkt I. el üleskirjutud maatüki no. VI kõigi hoonetega ja mis sääl on, sest et tema kõige rohkem minule wana hea sees on abiks olnud; ning peab peale selle minu abielunaese Maria eest, kes tema lihane ema on, kunni surmani muret pidama, ja ei wõi teised minu pojad Matvei käest, mitte ühtegi väljamaksmist ega jägamist punkt I ja punkt II üleskirjutatud maa tükkist hoonetest ja mis seal on pärida (lisa 2). (Kapi kogukonnakohtu protokolliraamat, 1888)

Matvei/ Madis Palu (1864—1946) sai talu omale pärast isa, Mihkel Palu surma (1888). Tema ajal oli Mulgi eelkõige popsitalu, kus tegeleti väiksest viisi talupidamisega.

Madis oli suur kaardimängija, kes Rinsi poe juures tihti mängimas käis. Naine Kadri pidi mehele poodi süüa järgi viima. Vana Madise kohta ringles jutt, et Madis olla oma pealt täid vaadelnud ning rääkinud: „Sa oled liiga väike, võid veel olla (laskis täi pähe tagasi), sa lähed tapu alla (kui täi juba liiga suureks kasvanud oli)." (Palu, 2010)

Kuna Matvei/ Madis suri 1946. aastal, mil Eesti oli taas Nõukogude Liidu okupatsiooni all, ei hakatud omandipabereid ümber vormistama. Kolhooside mitte tekkimise korral oleks talu kõigi eelduste kohaselt läinud Matvei poja Aleksander Palu nimele. (Ling, 2010)

Aleksander Palu oli laiemalt tuntud kui kooliõpetaja nii Mulgi algkoolis kui ka Liiva koolis, kust ta poliitilistel põhjustel 1949. aastal vallandati. Viimase aasta õpetas Sass Tupenurne algkoolis, minnes 1950. aastal pensionile (Rehepapp, 2009). Pärast õpetaja tööd käis Aleksander metsamajandis kuuse- männi taimi Kapi- Liivudel istutamas. Samuti oli Aleksander tegev Muhu seltsis, mis organiseeris erinevaid tegevusi nt. jalgpalli mänge Kapi- Liivul. Lisaks oli tegemist ka kirgliku jahimehega. On teada, et Sass oli pikka aega Muhu jahiseltsi esimees. Kirg oli isegi nii suur, et üle kaheksakümne aastasena nägi teda jahil. (Palu, 2010) Eakate jahimeeste suust võib praegugi kuulda anekdooti: „Vana Sassi käest oli küsitud, kas jänest võib lasta siis, kui ei ole enam jänesejahi aeg. Sass mõelnud veidike ning vastanud: noh, tegelikult ju ei tohiks, aga kui siis enesekaitseks…“ (Ling, 2010).

Kolhoosi ajal, mil Aleksander metsamajandis oli, hoolitses talutöö eest **Raissa** (Iisa). Iisale oli kolhoosi- ja talutöödel abiks Sassi õde Mann, kes samuti Mulgil elas. Kui Kapil alustati 1950.-ndal aastal sundkollektiviseerimisega, liitus ka Iisa kolhoosiga (aastal 1950, veel artell). Kolhoosi „Õitsev Nurm“ liikmena lasus Raissal kohustus kolhoosi käsutusse vajalikke vahendeid anda (lisa 3). Mulgilt riigistati nt. hobune ja regi. Iisa oli pärit Igaküla suurest perest. Tal oli kolm õde ja vend. (Palu, 2010)

Taasiseseisvunud Eesti ajal esitasid viimase ametliku omaniku Matvei lapselapsed Aleksander ja Ilmar avalduse maade tagasisaamiseks. Aastal 1993 tagastati 8,35 hektari suurune Mulgi talu. (Muhu vallavalitsuse korraldus, 1995) (lisa 4)

Aleksander Palu (1924- 2006) ehk noor Sass. Võttis Tupenurme Pärdilt naise- Leida. Kolhoosi ajal 1950.-ndatel elas Piiril. Hiljem kolis Virtsusse, kus Sass töötas kalatööstuses. Pärast maareformi taasiseseisvunud Eesti ajal ei soovinud Sass oma osa talust, võttes välja kompensatsiooni. Sassil oli kaks poega: Andi ja Mati (Rehepapp, 2009)

Ilmar Palu (1927- 1995) võttis 1956. aastal Põitse Peelelt naiseks Elve Kolga, minnes pärast abielu Peelele koduväiks (Rehepapp, 2009). Ilmaril oli kolm last: kaks tütart, Enna (s. 1958) ja Annika (s.1968) ning poeg Ants (1959- 1979). Esimene töökoht oli Ilmaril Piiri saekaatris 1940.-ndatel,

hiljem tegutses mees kalurkolhoosi autojuhina, kõige viimaseks töökohaks jäi Seanina kalatööstuses katlakütja amet. Ilmar suri 1995. aastal insuldi tagajärjel. (Palu, 2010)

Pärast Ilmari surma läks talu tütar Annika Lingu (s. 1968) nimele (lisa 4). Otsus jõustus 2002. aastal. Annika koos perega elab Mulgil alates 2001. aastast. (Ling, 2010)

2. MUUTUSED TALUS LÄBI AEGADE

2.1. Territoriaalsed muutused

On andmed, et 1939. aastalt oli Mulgi talu suuruseks 10,4 hektarit. Enne maakorraldust oli Mulgi talu suuruseks 8, 45 hektarit, mille alusel tagastati 1990.-ndate alguses maad. (Rullingo, 2003, 2005) (lisa 5). Tänasel päeval on talu suuruseks 4, 175 hektarit.

2.2. Ehituslikud muutused

2.2.1. Muudatused väljas

Ligi 150 aasta vältel on talus toimunud palju muudatusi, peamiselt ehituslikke. Muutusi on toimunud nii majas sees kui ka väljas, kõrvalhoonetes. Eesmärgiks on alati olnud vana talumaja autentsuse säilitamine. Ära ei ole kaotatud vähestele talumajadele ainulaadset teist koda (joon. 2, joon. 3). (Ling, 2010)

Joonis 2. Mulgile ainulaadsed kaks koda (Mati Palu erakogu)

Joonis 3. Kojad pärast ümberehitust (Mariin Ling, erakogu)

Aleksandri pojad Mati ja Andi olid taluga 1980.-ndate lõpus tihedamalt seotud, mil neil oli plaan muuta Mulgi omale suvekoduks. Pärast Andi õnnetut surma 1991.-sel aastal loobus ka Mati talu edendamisest. Mulgile ehitasid nad vana sauna ja kivilauda asemele uue sauna. Veel parandati aidas üks kamber. (Ling, 2010)

Annika ja Mihkli Mulgile asumise ajal on toimunud kõige rohkem muudatusi. Vana küün lammutati, asemele ehitati vana küüni vundamendile baseeruv uus küün. Vana rehalat toetav müür lapiti aastal 2009 ümber. Maja seinade tugevdamisel leiti koolitoa seinast põlenud palke. Tulekahju kohta andmed puuduvad. (Ling, 2010)

2.2.2. Muutused majas sees

Annika Lingu meenutuste kohaselt oli Mulgil suur rehetuba, kust sai otse rehalasse minna. Esiku ja rehetoa vahel oli väikese lapse jaoks kõrge uksepiit. Rehetoa nurgas oli pliit loomadele kartulite keetmiseks. Muldpõrandal, väikeste akende all asusid papa (Aleksander Palu) töölauad. Rehetoa seina taga oli pikk ja kitsas magamistuba, kuhu mahtusid ainult voodi ja väike raamaturiiul. (Ling, 2010) Saksa okupatsioon aastail (1941- 1944), ehitati kitsa toa otsa Aleksandri (noorem) jaoks peidik, vältimaks sundmobiliseerimisest Saksa sõjaväkke. Peidik ei olnud suurem kui 0,5*1.5m. Peidik lõhuti maha alles Liina elama asumisel Mulgile

1980.-ndatel. Enne Liina tulekut Mulgile tegid Ilmar ning Elve majas mõned suuremad muudatused: lõhuti rehetoas olev vana reheahi ning valati rehetoa põrand, mille peale ehitati laudpõrand. (Palu, 2010)

Annika ja Mihkli ajal on talu sisemus täielikult renoveeritud. Endise koolitoa asemele ehitati kaks väiksemat tuba. Kooliõpetaja toast sai vannituba. Võeti maha sahvri seinad, mis eraldasid koolitiiba ja eluruume. Ehitati välja teine korrus, 3 toa ja tualetiga. (Ling, 2010)

3. KÜLAKOOL

Muhus hakati 19. sajandi teisel poolel lisaks uutele kihelkonnakoolidele avama ka külades õigeusu algkoole. Abikoolid kujutasid endast külakoole, erinevus luteri usu koolidest oli eelkõige õpetuse ideoloogilises suunitluses. Siiski on õigeusu abikoolide õpetustaset hinnatud madalamaks luteri usu külakoolide omast. Õpetus õigeusu koolides oli tasuta ning seal võimaldati õppida ka luteriusulistel lastel. Õigeusu abikoolides õpetasid kogukonna liikmete valitud ja preestri poolt heaks kiidetud õpetaja. Kapi- Rinsi luterikooli (mis asus Levalõpme Mõisal) kõrvale asutati 1900. aastal Levalõpme abikool, mis hiljem asus Kapi ja Tupenurme külas. (Rullingo, 2001)

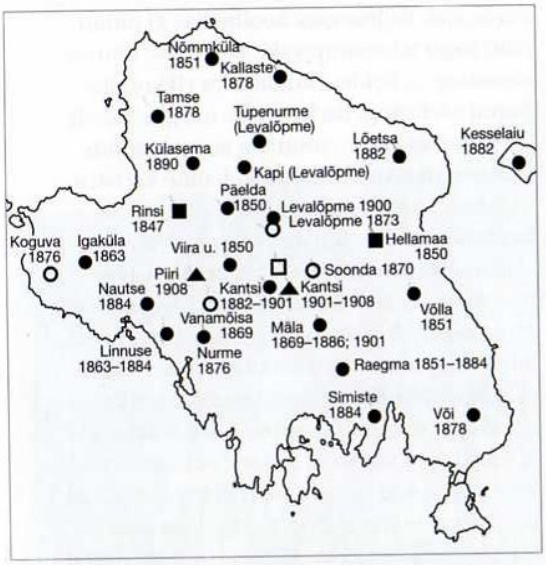

Muhu koolid 19. sajandi teisel poolel ja 20. sajandi algul. ○ — luteriusu külakool, ● — õigeusu külakool, □ — luteriusu kihelkonnakool, ■ — õigeusu kihelkonnakool, ▲ — ministeeriumikool.

Joonis 4. Muhu koolid 19. sajandi teisel poolel ja 20. sajandi algul

Kapil asus 1852. aastal asutatud apostlik-õigeusu abikool. Kool on asunud varem Mõisal ja alates 1909. aastast Mulgil (Rullingo, 2003, 2005). Ülevenemaalise ühepäevaste algkoolide loendusest, mis viidi läbi 1911. aastal, saab välja lugeda, et selleks ajaks oli abikooli lõpetanuid 4. Loendusel oli lisaks algkoolide asupaigale analüüsitud ka klassiruumi suurust ning sobivust kooliruumiks. Mulgi olukorda hinnati ebakohaseks. (lisa 6)

3.1. Õpetajad

Esimesteks õpetajateks siin (Mulgi koolis) on nimetatud Tänavasuu Tähve Peekrit (s. 1826). Õpetajatest on teada veel Madis Olak (s. 1838; töötas 15 aastat), Madis Peeker (s. 1866; töötas 24 aastat), Kaarma seminari haridusega Jüri Pulk (töötas aastast 1919) ja Aleksander Palu (töötas 1919. aastal). Teistel andmetel oli esimene õpetaja Tähve Jüri poeg Peeker. (Rullingo, 2003, 2005) Mulgi 3-klassilises koolis oli Aleksander Palu õpetajaks ka veel aastal 1923 (Pao, 1958)

Hilsemal ajal alates 1938. aastast oli õpetajaks Aleksei Väli, kes Lõetsa koolist Mulgile tuli. Väli jäi Mulgile õpetajaks 1942. Aastani (mil kool Tupenurme üle viidi) (Randmets, 1958). Õpetajaks võis veel olla ka Silvi Oru, kes eelnevalt oli aianduskooli õpetaja (Mereäär, 2010). Kinnitus väitele puudub.

3.1.1. Kaarel Peekeri meenutus

Viirakülas oli Kaarel Peeker õpetajaks 1918. aasta veebruarikuust kuni õppeaasta lõpuni ja uue sügisese õppetöö algusel viidi ta omal soovil Kapile (uude Kapi kooli, veneusu kooli). Tegelikult kool töötas Mulgi majas, aga Kapi kooli nime all, hiljem töötas see sama kool edasi Tupenurmes. Kaarel Peeker kõrvaldati hilisemalt Kapi koolist 1. veebruaril 1919.a sellepärast, et ta oli teiseusuline ja asemele määrati Aleksander Palu, kes oli apostlik õigeusuline ja kes ka oli enne selles „uue Kapi“ koolis töötanud.

Madis Olak oli Kapil järgemööda 15 aastat koolmeistriks, selle järele oli Madis Peeker 24 aastat Kapil koolmeistriks. Kui isa oli haige, siis Kaarel Peeker oli kolm aastat isa asendajaks Kapi koolis. Kool oli aga sel ajal ikka isa nimel, vaatamata, et Kaarel asetäitjaks oli. (Randmets, 1961)

3.2. Mälestused

Inimesi, kes Mulgi koolis käinud, enam palju järgi ei ole. See- eest on olemas õdesid, kes nõustusid meenutama oma vendadelt kuuldud koolijutte. Järgnevalt meenutusi Mulgi koolist.

3.2.1. Vilma Vapper- Mulgi kooli vilistlane

Vilma käis Mulgil koolis alates 1941. aastast. Päris täpselt ei suuda ta meenutada, mitu aastat siin (Mulgil) käidud sai, kuid alla kahe aasta see aeg mingil juhul ei jää. Koolis oli neli klassi, õpilasi oli kokku kusagil kahekümne ringis ning kõik olid ühes suures ruumis (koolitoas) koos. Õppetöö käiski nii, et esimesele ja kolmandale peeti tundi ning teine ja neljas klass tegid testi või vastupidi. Paralleelselt tegeleti kahe klassiga.

Õpetajaks oli kuskilt mandrilt pärit mees, kelle pärisnime Vilma ei mäletagi, teda kutsuti ikka vana Väliks. Tema kamber oli kohe klassitoa seina taga (kojast sisse tulles kohe otse ees) ega sinna keegi sattuda ikka ei tahtnud küll. Kui pahandust tehtud sai, siis pidi sinna minema. Vana Väli oli parajalt karm õpetaja, aga vene keelt ta ei osanud anda. Siis, kui Vilma vend Tupenurme kooli üle läks, pidi ta klassi kordama jääma, sest vana Väli ei osanud Mulgil piisavalt hästi vene keelt õpetada

Kord oli selline, et igal hommikul tuli Kallastelt jala kooli tulla ja igal õhtul koju minna, mingit internaadilaadset korraldust küll ei olnud. Sageli oli isegi nii, et see aeg, mis koolis veedeti, süüa ei saanud. Ajad olid rasked ja kõigil polnud kodust söögipoolist kaasa võtta.

Koolimajal oli kaks koda, ühest käisid õpilased sisse, teine oli pererahva jaoks. Isegi väljakäike oli kaks, üksteise kõrval: üks pererahvale, teine koolilastele. Üks kord juhtus Vilma väljakäiku ja siis Mulgi vana Madis oli teises. Vilma olin noor laps, ei saanud aru, mis toimub. Vana Madis oli ikka naljamees ja äkki kuulis Vilma, et tema hakkab teisel pool seina laulma ja nalja viskama. See ehmatas ikka ära küll. Vilmale meenus ka üks naljakas juhtum, kui naabri perest pärit Riida Liidet pidi talvehommikuti kelguga kooli toodama. Teda oli aknast väga lõbus vaadata. (Vapper, 2009)

3.2.2. Amanda Tuul- Mulgi kooli vilistlase õde

Amanda ei käinud küll ise Mulgil koolis, aga tema vend Einar käis. Väga palju Amanda sellest ajast ei mäleta.

Õpetajateks oli koolis vana Palu Sass ise (Aleksander Palu), aga mis ajal, selles pole Amanda kindel. Ta oli ju Liival ka ametis. Pärast tuli Kuressaarest õpetaja Väli. Eesnimi Amandale ei

meenu, aga lapsed kutsusid teda ikka vana Väliks. Ta oli Mulgil korteris (elas õpetaja kambris), naine pidavat Kuressaares olema.

Koolis õpetas vana Väli ise lisaks lugemisele ja rehkendamisele natuke vene keelt. Kuna ta ei osanud laulda, siis käis lastele laulmist õpetamas Rinsi kirikuõpetaja proua, proua Raavel.

Amanda mäletamist mööda võis kool Mulgil olla 1914.aastast. Tupenurme kolis kool alles 1942. või 1943. aastal.

Pood oli Mulgil ka. Seal müüdi igasugust pudi- padi. Pliiatseid, paberit, kommi, sukanõelu. (Tuul, 2010)

3.2.3. Meida Mereäär- Mulgi kooli vilistlase õde/ tütar

Meida ema olevat talle rääkinud, et tema (Meida ema) oli ka Mulgil üks või kaks aastat koolis käinud. Ühel päeval olla ta koolist koju tulnud ja siis naabrinaine ütles talle, et selline tüdruk "kut tema oli", peab kodus ketrama, mitte koolis käima. Selle pärast jäänud Meida ema koolitee Mulgil katki. 1915. aastal oli Mulgil kindlalt kool.

Meida vend Meinhart Saarkoppel käis seal kaks aastat. Kolmandasse klassi läks ta juba Tupenurme kooli. Järelikult pidi kool Mulgilt 1942. aasta kevadel ümber kolima. Õpetajatest teab Meida rääkida seda, et vana Väli andis tunde. Ja siis Mulgi Sass oli ka. Ta olevat lastud Liiva koolist lahti, kuna kuulutati kodanlikuks natsionalistiks nagu sel ajal ikka kombeks oli. Meida arvates võis aianduskoolist ka üks õpetaja Mulgil tunde andmas käia – Oru Silvi. Mida ta õpetada võis, seda ei oska Meida öelda.

Mulgil oli kunagi Meida jutu järgi ka külakauplus olnud, kus müüdi petrooli ja soola (joon. 5). (Mereäär, 2010)

Joonis 5. Rahvas Mulgil, poe ees (Mati Palu erakogu)

KOKKUVÕTE

Mulgi talu on tüüpiline talu: põlvest- põlve edasi pärandatud ning tegeletud põllumajandusega. Uurimise käigus saadi selgem pilt taluga seotud tähtsamatest daatumitest ning eluolust üldiselt. Mulgi talu asundus (Palude asundus Mulgil) sai alguse 1876. aastal, mil koha ostis Mihhail Palu.

Kuulates vanainimeste jutustusi, saadi teada naljakaid lugusid talu elanike kohta ning selgines arusaam 19. sajandi Eesti pereoludest. Nõukogude okupatsioonile tüüpiliselt arvati ka Mulgi talu kolhoosi „Õitsev Nurm“ koosseisu (mis 1950. aastal kandis veel artelli nime).

Suguvõsast, mille minimaalne uurimine tööga tahes tahtmata seotud on, saadi senisest põhjalikum pilt. Selginesid sugulussuhted.

Mitmete aastate jooksul on Mulgi talul olnud mitu omanikku, kuid välisime on 19. sajandile truuks jäetud.

Teadmisele, et Mulgil oli kunagi kool, saadi lisaks mitmeid fakte ning parema ülevaate. Mulgil tegutsenud õigeusklik abikool asus Mulgil aastast 1909 aastani 1942. Kahjuks oli tegemist perioodiga, mida praegusel ajal mäletavad väga vähesed, seetõttu oli ka materjali puudus tuntav, samas teema ise on ülimalt huvi pakkuv.

Uudiseks oli, et Mulgil asus kunagi ka pood, mida jällegi mäletavad vaid vähesed.

KASUTATUD KIRJANDUS

- **Rullingo, A.** 2001. *Muhumaa.* Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus
- **Palu, Elve.** Intervjuu. 2010
- **Ling, Mihkel.** Intervjuu. 2010
- **Ling, Annika.** Intervjuu. 2010
- **Vapper, Vilma.** Intervjuu. 2009
- **Tuul, Amanda.** Intervjuu. 2010
- **Mereäär, Meida.** Intervjuu. 2010
- **Rehepapp.** *Mulgi ajalugu*

URL= http://ylo.rehepapp.com/Muhu/K%fclad/Kapi/

- **Randmets, V.** 1958. *Muhu koolid*
- **Randmets, V.** 1961. *Kaarel Peekeri meenutused*
- **Pao, B.** 1958. *Muhu koolid*

Muhu muuseumi arhiiv

- **Rullingo, A.** 2003, 2005. *Kapi*
- Ülevenemaaline ühepäevane algkoolide loendus 18. Jaanuar 1911. Aastal. NSV Liidu RAKA, t. 733, n.188, s, 117.
- **Kappi- Rinsi valla kogukonnakohtu protokolliraamat**. 1876, 1888

Saare maakonna arhiiv

- **Perekonna kirjad Muhu vallast köide II.** 1959. Orissaares
- Põllumajandusliku artelli „Õitsev Nurm“ akt nr. 40. 1950

Muhu valla maa- ameti arhiiv

- Talude kinnistute plaan 1940. Aastast

- Muhu Vallavalitsuse korraldus nr. 206. 1995
- Muhu vallavalitsuse korraldus nr. 327. 2002

Pildid

- **Mati Palu erakogu**
- **Mariin Lingu erakogu**

LISAD

Lisa 1 Kapi- Rinsi kogukonnakohtu protokoll, mille kohaselt Mihhail Palu ostis Mulgi koha 18. November 1876

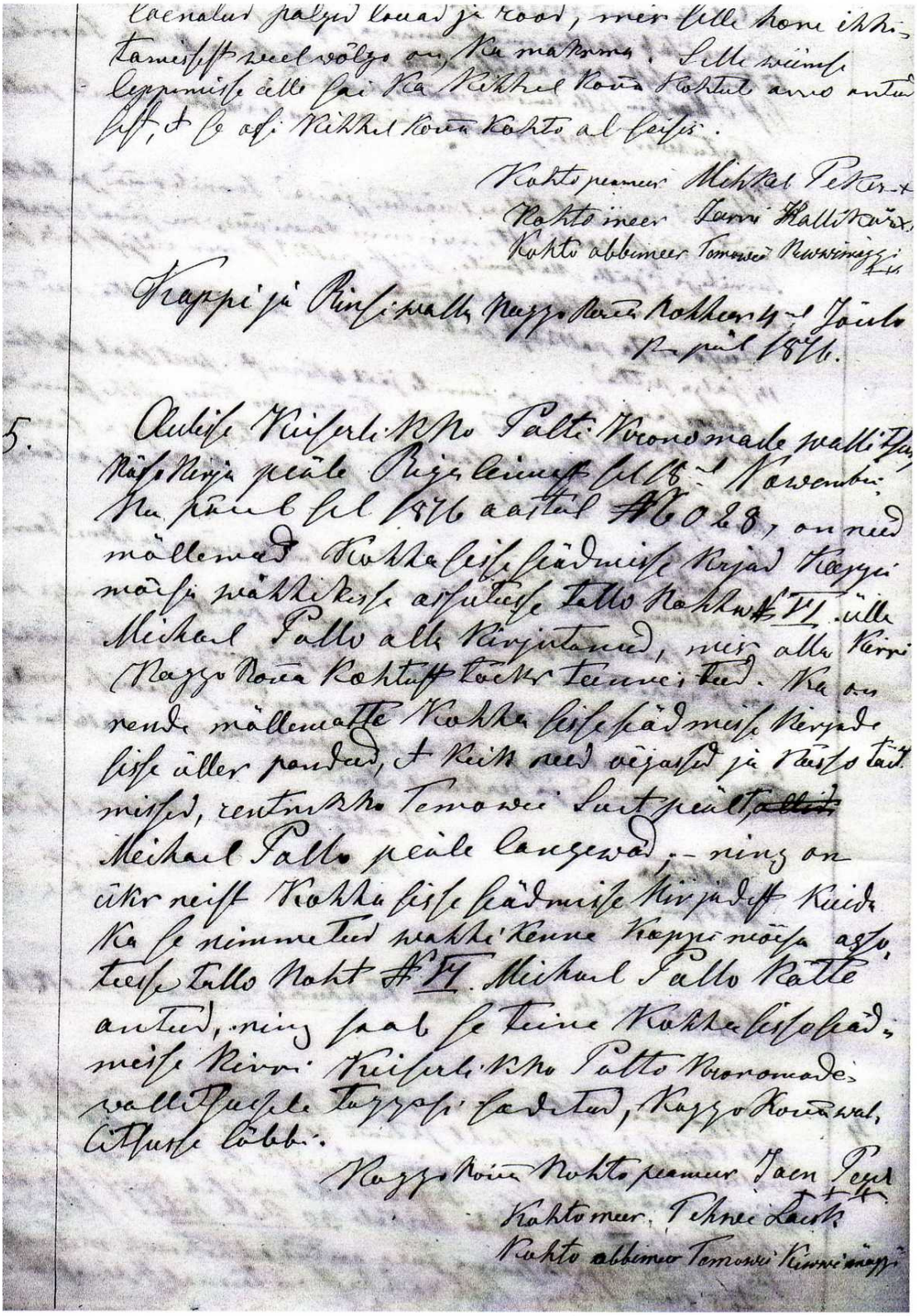

Lisa 2 Mihail Palu testament

Kapi Rinsi kogukonna kohtu protokolliraamat 9.-ndal veebruaril 1888

Mihail Palu testament: „Mihhail Pallo testamenti kinnitus. Mina Mihhail Pallo 71 aastat vana tunnen oma wanaduse ja waese tervise läbi, et minu elupäevad siin maa peal warsti lõppevad, sellepärast tunnen tarwis olevat, oma wähikse varanduse üle, mis pärast minu surma, minu abielunaesele ja lastele päranduseks jäeb, ühte testamenti teha ja kinnita.

I. See wähikene Kappimõisa põllu maatükk no. VI nimetud Mulgi, mis mina Kõrge Kroonu käest selgeste wäljamaksetud raha 81 Rubla 30 Kop. eest olen päris omaduseks ostnud, kõige selle maatüki peal seisvate hoonetega 200 Rubla hinna olla arvan, pärib pärast minu surma minu teine abielunaene Maria Pallo, sündinud Mundi, kes oli 24 aastad minu kõrvas hoolas ja murelik abikaasa olnud.

II. Pärast minu naese Maria surma, pärib minu neljas poeg Matvei Pallo "teisest abielust" punkt I. el üleskirjutud maatüki no. VI kõigi hoonetega ja mis sääl on, sest et tema kõige rohkem minule wana hea sees on abiks olnud; ning peab peale selle minu abielunaese Maria eest, kes tema lihane ema on, kunni surmani muret pidama, ja ei wõi teised minu pojad Matvei käest, mitte ühtegi väljamaksmist ega jägamist punkt I ja punkt II üleskirjutatud maa tükkist hoonetest ja mis seal on pärida.

III. Sest rahast, mis minul kaupmehe T. Walteri käes laenu peal on, see on kaks sada kirjutakse 200 Rubla, pärib minu kõige vanem poeg Feodor Pallo „esimesest abielust" üks sada Rubla ja mitte muud; sest et mina tema koolitamise tarwis enne raha olen kulutanud, ning et temal oma äia läbi Hellamaal päris maatükk käes on ja oma elamisega heaste läbi saab.

IV. Minu teine poeg Michael Pallo „esimesest abielust" ja on kroonu väljateeninud, pärib sest punkt III. Üles kirjutud laenu raha summast üks sada Rubla ja mitte muud; sest et mina temale kroonuteenistuses saatmisega enne üks sada Rubla olen andnud

V. Minu kolmas poeg Igor Pallo, kes omale maalmeistri ameti Tallinnas õppinud ja selle läbi raha teenib, pärib neist wähikstest raha wõlhadest, mis minul saada on ja kui need saavad tagasi maksetud, üks sada Rubla ja mitte muud.

VI. Minu viies ja kõige noorem poeg Andrei Pallo, kes 16 aastad wana on, ja kellel väeteenistus eetulewal ajal täita, kellel õigust ei ole sest tagasi jäeda, pärib minul paigal hoitud ühe Eestimaa Kredit kassa wõla kirja, kelle kapital üle kaks sada Rubla suur on.

VII. Minu kolm tütart „esimest abielust“, kes mehele mehele minnes oma jäo kuida siin talurahva seadus, on kaasa saanud, pärivad üksi neist wähiksedest rahawõlgadest, mis minul talumeeste käest saaja on, nii palju kui see välja teeb, üle selle punkt V. al kinnitatud ühe sada Rubla mis minu poja Igori õigus on pärida.

VIII. Kinnitan mina omas testamentis, et need minu lastele lubatud ja punkt III. al üleskirjutatud raha laenu, ühe aasta ning kuus nädalaid pärast minu surma võivad pärida ja võivad aga üksi viiskümmend Rubla sest laenust, laenuwõtja käest, kuue kuu ette kuulutamise peale ühe korraga wäljamaksmisest nõuda; sest et mina wiie protsendi intresside maksmisega selle põhjuse peal see raha olen välja laenanud.

- Wiimaseks kinnitan mina, et minu lapsed need rahad, mis mina oma wõlglastele käes nendele päranduseks olen lubanud, kõik heal viisil ilma tüli ja kohtude sundimata minust kinnitud seaduse põhjusel omale pärivad, et mina, kui siit ilmast olen lahkunud, omale mulla sees rahulist hingamist saaksin. Et see testamenti kinnitus, - mis olen lasknud seia kirja panna, keik minu oma tahtmise ja ettenägemise järele täisi on kirjutud, selle tunnistuseks- kirjutan oma käega nime alla ja palun Kappi walla Kogukonna Kohtu liikmed, minu alla kirjutud käekirja tõeks tunnista….

Et see eesseisew testamenti kinnitus talurahva seaduse raamatu paragrahv 421 ja 429 põhjusel seaduslikult on kirjutud, ja et testamenti kinnita ja Michael Pallo ise oma käega nime alla kirjutanud, seda tunnistame kui Kappi walla Kogukonna Kohtu liikmed alla kirjutamise ja kohtu pitsatiga tõeks. Michael Pallo majas, Kappimõisa põllal 27 Jõulu kuu päeval 1886 aastal. Kohtu pea Iwan Soop. Kohtumees Miksim Peegel. Kirjatoimetaja T. Walter, Kappi walla kirjutaja.“

Lisa 3 Mulgi varade minek artelli „Õitsev Nurm“ kasutusse

Põllumajandusliku artelli põhikirja kohaselt ühistatud vara vastuvõtmise komisjoni

AKT 40.

Põllumajandusliku artelli liikme sm. Palu Raissa Mihaili t.

stuvõetud vara kohta.

Komisjoni koosseisus: põllumajandusliku artelli liikmed sm-d Kalk Malve, Peekur Anton, Manpuu Jaan, Kalk Aksilina, Kolk Sinaida ja Soop Elvine

pstas põllumajandusliku artelli põhikirja kohaselt põllumajandusliku artelli liikmele sm. Palu Raissa

miselt: kuulunud ühistatud vara vastuvõtmise ja hindamise

Ühistatud vara nimetus	Arv või Kaal	Loomade jaoks: Nimi	Passi nr. hobustel	Sugu	Vanus	Värvus	Tõug	Tollumus	Kaal	Amortisatsiooni %	Hind Rbl.	Summa Rbl.	
Lobune	1.	Maksi		R.	6.	kõrb.	—	K.			550.	550.—	2,0
Vankrid	1.	raudas								50.	100.—	100.—	0,4
Äke	1.	raudatud								—	100.	100.—	0,4
Lammi	1	kompl.								50.	100.	100.—	—
Ivers	1.									—	10.	10.—	—
Tahu	1.	1 kotlase.								25.	23.—	23.—	0,3
Ure puu	1.									50	7	7	0,2
Lehm	1	Maie		L.		kirja	—	K.	300	—	570.—	570.—	2,0
							Kokku					1460.—	

KOOPIA ÕIGE
ALUS: F. 313 N. 1 S. 6 L. 50
SAARE MAAKONNA ARHIIVI
DIREKTOR
FONDIHOIDJA

Kokku vastuvõetud varandust kogusummas 1460.— Rbl. eest.

juunil 1950 a.

Komisjoni liikmed: Malve Kalk, Peekur, E. Soop, A. Kalk, Sinaida

Andis üle p. m. artelli liige R. Palu

Põllumajandusliku artelli Õitsev-Võrm üldkoosoleku

otsus

„13." juunil 1950 a.

Põllumajandusliku artelli põhikirja kohaselt põllumajandusliku artelli liikme sm. Palu Raissa ühistatud vara koguväärtus Rbl. 1460.=

arvata kolhoosi tuludesse.

Sellest arvata põllumajandusliku artelli jagamata fondi 438.– Rbl. ja põllumajandusliku artelli liikme sm. Palu Raissa Mihaili k. osamaksu Rbl. 1022.–

Põllumajandusliku artelli juhatuse esimees:

Juhatuse liikmed:

Arveametnik:

Lisa 4 Korraldus Mulgi talu Annika Lingu nimele kirjutamiseks

FOTOÄRAKIRI

MUHU VALLAVALITSUS

KORRALDUS 12.september 2002.a. nr.327

Kapi küla Mulgi
maaüksuse tagastamine

Kapi küla maad tagastatakse ja erastatakse Nuki maamõõbüroo poolt koostatud maakorralduskava alusel. Maakorralduskava on kinnitatud Muhu Vallavolikogu 05.septembri 2002.a. otsusega nr.130.
Õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise ja kompenseerimise Saare maakonnakomisjoni otsusega nr.14/111 29.oktoobrist 1993.a. on tunnistatud Muhu valla Kapi küla endise Mulgi nr.VI (pindala 8,35 ha, kinnistu nr.38 , endine omanik Matvei Palu) talu maadele õigustatud subjektideks 1/2 osa ulatuses Ilmar Palu - endise omaniku lapselaps ja 1/2 osa ulatuses Aleksander Palu.
19.09.1996.a. notar Anne Heinsaare poolt väljaantud pärandvara jagamise lepingu alusel on maa tagastamise nõudeõiguse Kapi küla Mulgi nr.VI talu maadele pärinud Annika Ling.
Muhu vallavalitsuse 03.oktoobri 1995.a. korraldusega nr.206 on kompenseeritud Aleksander Palule kogu tema maaosa.
Endisel Mulgi talul on 1,32 ha suurune lahustükk Orissaare vallas Põripõllu külas ja osa Orissaare vallas asuvast Kapi küla ühismaast.
Käesoleva korraldusega tagastataval maal olevad hooned kuuluvad Annika Ling´ule ning maaüksus saab nimeks Mulgi.
Lähtudes ülaltoodust ning juhindudes Eesti Vabariigi maareformi seadusest ja Vabariigi valitsuse 05.02.1993.a. määrusest nr.36 annab Muhu Vallavalitsus

KORRALDUSE :

1.Tagastada maakorralduskava alusel Annika Ling´u (isikukood:46811190028 , elukoht:Saare maakond, Muhu vald, Kapi küla) omandisse 6,82 ha suurune Mulgi maaüksus. Maa tagastatakse 3,22 ha ulatuses Kuressaare metskonna maast ja 3,60 ha ulatuses riigi tagavaramaast. Tagastatavad maad asuvad Kapi külas.
2. Kinnitada maaüksuse sihtotstarbeks -maatulundusmaa.
3.Mulgi maaüksusel on järgmised kitsendused:
3.1 Tagada piirimärkide alalhoid.
3.2 Võimaldada maaüksust läbivatel teedel takistusteta liiklus
3.3 Tagada elektriliinide kaitsevööndites kinnipidamine ja liini hooldamise võimalus.
3.4 Metsa majandamine peab toimuma vastavalt Metsaseadusele.
4.Lõpetada Kuressaare metskonna maakasutus 3,22 ha suurusel maa-alal Kapi külas.
5. Kinnitada nõudeõiguse osast 4,18 ha suurema maa tagastamise eest riigile tasutava võla suuruseks 10975.- krooni.
6.Omandiõigus maale tekib Annika Ling´ul peale maaüksuse kandmist kinnistusraamatusse.

Ain Saaremäel
Vallavanem

Mari Alt
Vallasekretär

FOTOÄRAKIRI
ÕIGE

Lisa 5 Mulgi maade suurus

KAPI

	õue märk	suurus enne maakorraldust	suurus 1939. a.	kust tulnud	muu
Kaasiku		9,02	10,6	Päelda Juri	
Aaviku		9,4	4,7	Tupenurme Mihkli-Jaagu	
Tõnu/Pihla		7,98	8,1	Igaküla Iivardi > Päelda Tõnukivi	
Küla-Kaasiku			8,55	Tupenurme Lauri	oli krunt (8,0 ha) Kuivastus
Riida			8,03	Tupenurme Neo	
Mulgi		8,35	10,4	Kallaste Paistu	külakool
Männiku			7,93	Päelda Laasu	
Nõmme		7,90	10,5	Tupenurme Andruse	
Rauna			8,13	Vanamõisa Simmu	
Rehe		8,32	16,45	Kallaste Punni > Tupenurme Leitallika	
Küüni			8,08	Kallaste Niidi	
Liivaaugu			8,45	Tupenurme Panga	
Kupitse		6,06	9,0	Linnuse Vana-Tooma	
Mõisa		6,75	11,7	Tupenurme Vanaga-Juri	
Kosla			32,7	Pädaste Peedu-Jaagu	

Lisa 6 Ülevenemaaline ühepäevaste algkoolide loendus 18. Jaanuaril 1911. Aastal NSV Liidu RAKA, t.733, n. 188, s. 117

ÜLEVENEMAALINE ÜHEPÄEVANE ALGKOOLIDE LOENDUS 18. JAANUARIL 1911. AASTAL . N

	KOOL	ASUKOHT	VALD	ÕPILASTE ARU			1910 LÕPETANUID	ASUTAM. AEG	KOOLIMAJA EHITAM. AEG	ERALDI KOOLIMAJA	KLASSIRUUMI SUURUS ARSSINATES	m²	AKNA-PIND m²	HIND RUUMI LI
				P	T	K								
	2-kl. KINISTEERIUMI KOOL													
1.	HELLAMAA	PIIRI	M-S	70	22	92	8	1901	1908	E	9×13=117	59,0	5,8	hea
	ÕIGEUSU KIHELKONNAKOOLID													
1.	HELLAMAA		H	44	16	60	4	1850	1907	E				rahu
2.	MUHU ÕIGEUSU KIHELKOOL	RINSI	H	7	4	11	4	1850	kohald. 1874	E	10×9,5=95	48,0	7,6	ei ole
	LUTERIUSU KIHELKONNAKOOL													
1.	MUHU KIHELKONNAKOOL	PASTORAAT		8	–	8	1	1824	kohald.		9×5,6=34,5	18,0	2,8	hea
	VALLAKOOLID													
1.	KAPI-RINSI	LEVALÕPMA VALLI t.	H	17	14	31	6	1873	kohald 1909		6×5=30	15,2	1,0	eba
2.	KOGUVA		M-S	5	5	10	2	1872	1876	E	6,5×6=39	19,7	1,4	eba
3.	SOONDA		M-S	7	10	17	–	1870	1870	E	8,5×7=59,5	30,0	2,4	
4.	VANAMÕISA		M-S	2	3	5	12	1869	1871	E	8×8=64	32,3	1,3	eba küü
	ÕIGEUSU ABIKOOLID													
1.	IGAKÜLA		M-S	10	10	20	3		kohald 1855	–	9×7=63	31,8	1,4	
2.	KANSI		H	20	15	35	5	1882			9×6=54	27,3	1,2	eba küü
3.	KESSELAIU		H	3	4	7	–	?	–	–	6×5=30	15,2	0,8	–
4.	KÜLASEMA		M-S	15	7	22	–	1890		–	10,5×6=63	31,8	2,0	–
5.	LEVALÕPMA	TUPENURME MULGI t.	H	11	9	20	4	1900		–	9×6=54	27,3	3,6	ebak
6.	LINNUSE	NAUTSE	M-S	4	5	9	–	1880	kohald 1880		9×6=54	27,3	2,9	hea
7.	LÕETSA		H	28	27	55	6	1882	1882	E	12×9=108	54,6	4,6	hea
8.	NURME	LINNUSE	M-S	5	3	8	2	1897	kohald 1903		6,5×8=52	26,3	1,9	koh
9.	NÕMMKÜLA		M-S	10	4	14	3	?	kohald 1892	–	8,2×6=49	24,7	2,3	eba küü
10.	RAEGMA-SIMISTE	SIMISTE	H	15	18	33	11	1851	kohald 1883	–	9×12=108	54,6	3,8	–

SV Lüdu RAKA, f. 733, n. 188, s. 117.

RAVG KIDEKE	ÕPPE-AEG	ÕPPE-MAKS	ÕPETAJA	HARIDUS	KAS OMAB PED. HARIDUSE	TUNDI-DE ARV	PALK	LISA-PALK	MUU-DEKS KULU-DEKS	RII-GILT	KIRI-KULT	VALLA	MUU
													Küla
d	5	—	1. Peter Manso 1872	Прибалт. Учит. Семин. 1892	ja	33	330	120		960	—	—	550
			2. Lüdia Timofei t. Noss 1891	Hellama min. kool.	ja	28	390	—					
ed.	4	0,5-2,0 (60 õp.)	1. Vasili Gennadi p. Müristaja 1886	Новгородский Уч. Семин. 1905	ja	29							õppemaks 63- maa 55-
			2. Ivan Georgi p. Kark 1857	Rõsa vald. kool	—	10							
			3. Vasili Timofei p. Tamm 1892		—	17	30						
kohasel	4	—	1. Aleksei Andrei p. Pallama 1857	I Прib. Уч. Семин. 1878	ja	24	300						
			2. Aleksei Andrei p. Rea 1856	— " — 1873	ja	3	250						
d	3		Jakob Peetri p. Lember 1854	Kaarma Seminar 1873	ja	33	100		10.				kap. 92 100-
ug	3	—	Al-der Jüri p. Peilk 1885	Kaarma Seminar 1904	ja	33	100	40			50	50	
ug.	3		Al-der Karli p. Paas 1883	õppimud. Kaarma Seminar	kursused Kuressaare	32	100	50			50	50	
	3	—	Magus 1891	Kuress. linnakool	kursused Haapsalu linna kooli juures	32	50	50	10			50	60
ug m	3	—	Joosif Verlin 1892	←	Kaarma kog. II kl. II osak. üoma	32	50	50			70	50	6
		ja	Ivan Maksimi p. Vaartnõu 1888	min. kool	—	32	50	10			90	12	10
ug m	4	—	Tihon Tihoni p. Paist 1877		—	34	65			50	65		
	2	—	Boris Mihaili p. Kann 1878	Hellama õigeusu I kl.	—	34	30				30		
	3	0,30	Mihail Matvei p. Sem	Kuress. Nikolai kool	—	33	100	9			150		9
kana	4	0,50	Mihail Ivani p. Kärner 1885		—	33	50	5			90	24	4+2
l	4	0,2-0,5 (5 õp.)	Matsei Matvei p. ~~Kolk~~ Nõu 1898	Kuress. Nikolai kool	—	32	50	2,50			90	5	küla 0,5
l	4	—	Georgi Timofei p. Villo 1893	min. kool 1907	—	34	75				75		
ed	3	—	Mihail Matvei p. Kolk 1893	min. kool 1907	—	34	50	4			100		
ug n.	3	—	Vasili Aleksei p. Sem 1878	Образцовом	—	34	75				115		
	4	—	Ivan Mihaili p. Ristkok 1865	Kuress. 1881	ja	34	50				80		